

14

't VAARTLAND

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT
VAN DE HEEMKUNDIGE KRING VAN HET VAARTLAND

INHOUD :

De Redactie :	
Dag, Meester Van de Ven	33
Karel De Decker :	
Het Kasteel De Bocht te Heindonk	34
Bewoners van Kasteel De Bocht	36
«Caerte figuratief» omtrent pachthof «Den Boecht».....	38
Jan Peeters :	
De lepra in onze gewesten	40
Dr. phil. Eduard Saerens :	
Jeugdherinneringen	43
De Lenteprocessie in Ruisbroek in 1908	45
Karel De Decker :	
Dag, Tisselt!	48
Tony De Herdt :	
Willebroek 1830	52
Karel De Decker :	
Klein-Willebroek als «schippersdorp» te boek!	55

DE BOCHTNUMMER

1979 ● 7e jaargang ● Nummer 2

Verantwoordelijk uitgever : Karel De Decker, Vaartstraat 19, 2660 Willebroek

Raad van Beheer van de Heemkundige Kring van het Vaartland

Algemeen voorzitter :

Diane Muysoms-De Boeck, Groene laan 29 E, 2660 Willebroek

Ondervoorzitter en Redaktiesekretaris :

Karel De Decker, Vaartstraat 19, 2660 Willebroek

Heemkundig voorzitter :

Jos De Keersmaecker, Mechelse steenweg 319, 2662 Blaasveld

Sekretaris :

Louis Schurmans, Stationsstraat 3, 2260 Willebroek

Penningmeester :

Lucienne Cuvelier-Mertens, Tisseltse steenweg 82, 2660 Willebroek

Onthaal :

Clem Distelmans-Brems, Rollierstraat 15, 2660 Willebroek

Leden :

Dirk Binon, St.-Katharinastraat 182, 2658 Ruisbroek

François Cooreman, Oostdijk 43, 2668 Tisselt

Tony De Herdt, Dendermondse steenweg 3, 2660 Willebroek

Frans Emmerechts, Hoge heide 14, 2660 Willebroek

Marcel Janssens, Dendermondse steenweg 111 C2, 2660 Willebroek

Flor Jordaens, Kerkstraat 62, 2658 Ruisbroek

Prof. Herman Mertens, de Mérodestraat 18, 2800 Mechelen

Flor Segers, Eikerlandstraat 20, 2658 Ruisbroek

Ere-bestuursleden :

Jan De Wit, Tisseltbaan 13, 2801 Heffen

Tine Rabhooy, Dendermondse steenweg 3, 2660 Willebroek

Van de « **speciale nummers** », door de Heemkundige Kring uitgegeven, zijn ondermeer nog voorradig :

1973	Nr 1	Vaartnummer	50 F
1973	Nr 4	Boerenkrijgnummer	50 F
1975	Nr 3	Grävernummer	50 F
1976	Nr 2	Molennummer	50 F
1976	Nr 3	Blaasveldnummer	100 F

Deze speciale nummers worden u hoogstens één week **na storting van het verschuldigde bedrag** op postrekening 000-0529394-65 van Karel De Decker te Willebroek toegestuurd. (Attentie ! Dit nummer enkel gebruiken wanneer u vroeger verschenen nummers wenst !)

't Vaartland

Driemaandelijks tijdschrift van de Heemkundige Kring van het Vaartland vzw. Jaarabonnement 1979 : 200 F. Over te schrijven op rek. 403-1037811-81 van de Heemkundige Kring van het Vaartland te Willebroek.

Alle correspondentie omtrent dit blad is te richten aan Karel De Decker, Vaartstraat 19, 2660 Willebroek. Tel. 031) 86 77 07.

Elke auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van zijn artikel.

Prijs van dit nummer : 60 F.

JOS VAN DEN BERGH

BLAASVELDSTRAAT 99

— TISSELT

4.000 M2 TOONZAAL

MEUBELN

KEUKENS MICKO

UIT SYMPATHIE

**van
dyck**

Fa. G. VAN DYCK - VANDEPLAS

Aug. Van Landeghemstraat 41-43-45

2660 WILLEBROEK

Tel. (031) 86 60 82

- Broeken — Rokken — Jurken — Bloezen — Vesten — Pulls
  - Bad-, Strand- en Vrijetijdskleding
  - Lingerie — Kousen (Dames - Heren - Kinderen)
  - Huislinnen — Donsdekens
  - Naaiboetiek — Stoffen — Patronen
-

Heb je al een BROEKVENTJE
(DE specialiteit van het Vaartland) geproefd ?

Heb je « BLAASVELD MIJN DORP »
van Freddie Moeremans al gelezen ?

Moet je eens doen ?

BROOD- en BANKETBAKKERIJ

F. MOEREMANS-MOONS

Dorpstraat 47 — BLAASVELD — Tel. (031) 86 73 18

Aan huis bestelling.

EIGENAAR WORDEN ?

DAT GAAT MET HET **WOONPLAN** VAN DE

GENERALE BANKMAATSCHAPPIJ

VAN LANDEGHEMSTRAAT 66

WILLEBROEK

SCHOENHANDEL

't MODERN SCHOENTJE

J. VAN BALLART-VAN ROMPAEY

A. Van Landeghemstraat 89

2660 WILLEBROEK

Tel. (031) 86 63 50

OFFICIEEL VERDELER

VOLKSWAGEN - AUDI

Steeds de volledige gamma in voorraad

Garage VISSERS p.v.b.a.

B. T. W. 400 788 657

TOONZAAL GEOPEND TOT 20 UUR

Koningin Astridlaan 7-9   2 6 5 9   B R E E N D O N K

Tel. (031) 86 86 10 en 86 64 70

TAVERNE — RESTAURANT

't Spaans Hof

AUTOSTRADE — BREENDONK

UIT SYMPATHIE

G. STOOP - PELEMAN

BOUWERS - HERBOUWERS

Op vloeren leeft men.

Zóveel hygiënischer zijn marmervloeren.

Daarom : EIS KWALITEITSZEKERHEID !

STANDING DOOR KWALITEIT !

RODAL p. v. b. a.

VLOERENFABRIEK VAN NOORD-WEST-BRABANT

Meiselaan 52 2921 NIEUWENRODE

Tel. (015) 71 13 59 en 71 14 37

met haar 4 afdelingen :

- VLOEREN
- FAIENCE
- CEMENTDALLEN 30/30
- SILEX WASBETON

Vraag steeds RODAL-materialen
aan handelaar en vloerder van uw streek.

Dag, Meester Van de Ven !

Links op foto : Hendrik Van de Ven, bij de stichting in april 1973.

Op dinsdag 1 mei 1979 hebben wij Meester Hendrik Van de Ven, of «Meester Ven», in zijn geliefd Kapelle op den Bos, samen met zijn dui-zen-den vrienden en stille bewonderaars, naar zijn laatste rustplaats geleid . . .

Meester Van de Ven was in wezen een harde werker en een heemkundig ploeger, die voor ZIJN KAPELLE, het onmogelijke heeft gedaan.

Meester Van de Ven hielp ons destijds, toen wij de boot van de Heemkundige Kring van het Vaartland te water lieten. Hij hielp ons bij de Vaarttentoonstelling in De Schouwpijp en bij de Boerenkrijgten-
toonstelling in zijn eigen dorp. Hij schreef graag en hij leverde tiental-
len bijdragen, speciaal voor dit blad . . .

Meester Van de Ven was, als heemkundige, een «chauvinist». Hij is dat tot op het eind van zijn leven gebleven. Hij was, in ZIJN KAPELLE, een levend monument . . . Hij was . . . Meester Ven !

De Redactie.

Het Kasteel De Bocht te Heindonk

Heindonk, gelegen midden moerassige weiden, tussen het Broek van Blaasveld en de Rupelrivier (1), was vroeger een gehucht dat geestelijk van de parochie Zemsst en wereldlijk van de heerlijkheid Rumst afhing.

Bij de verbrokkeling van deze heerlijkheid werd Heindonk verkocht aan ridder Herman van Schuren Haghoort.

Het ging over naar de kinderen die gehuwd waren met De Cerf en Immeloot de Vlamertinge, in wier naam ridder Jan-Frans, baron van Schuren Haghoort, in 1668 erkende. Van deze kwam het in handen van de familie de Groesbeek († 1757), waarvan de enige erfgenaam op 7 september 1757 in de veldslag tegen de prinsen van Lusard gedood werd.

In 1698 werd De Bocht als speelhuis en als vervallen kasteel vermeld.

In 1757 was het eigendom van Coppieters (°1724 - †1797), die van 1784 tot in 1791 burgemeester van Brugge was.

Het huidige Kasteel De Bocht dateert echter van na 1779. Dat blijkt uit de «Caerte figuratief», die tijdens de maand september van 1779, ten verzoeken van notaris Basserode, door de landmeters Pultan Loco en Bodumont werd opgemaakt.

Deze kaart handelt over «het Pachthof genaemt Den Boecht» (2), dat iets zuidelijker van het huidige kasteel De Bocht gesitueerd wordt, en dat gelegen is «... onder Auwendonck, Prochie van Heffen, Lande van Mechelen» en gemeten in de «Roede van twintigh Mechelse voeten, volgens aanwysinge gedaen door de huerlingen van voormeld Pachthof».

In 1788 werd Heindonk en mede met Heindonk het van rond die tijd daterende kasteel De Bocht eigendom van Frans Jozef De Meester (°1759 - †1848), die ondermeer burgemeester van Heindonk was en die in 1823 het kasteel Betzenbroeck te Muizen voor zijn zoon Ferdinand had aangekocht.

Na diens dood in 1848 werd het kasteel De Bocht, door zijn zoon Joannes Franciscus-Xaverius de Meester de Bocht (°1797 - †1881), die sedert 7-5-1818 burgemeester van Heindonk was, gedurende veel jaren beheerd.

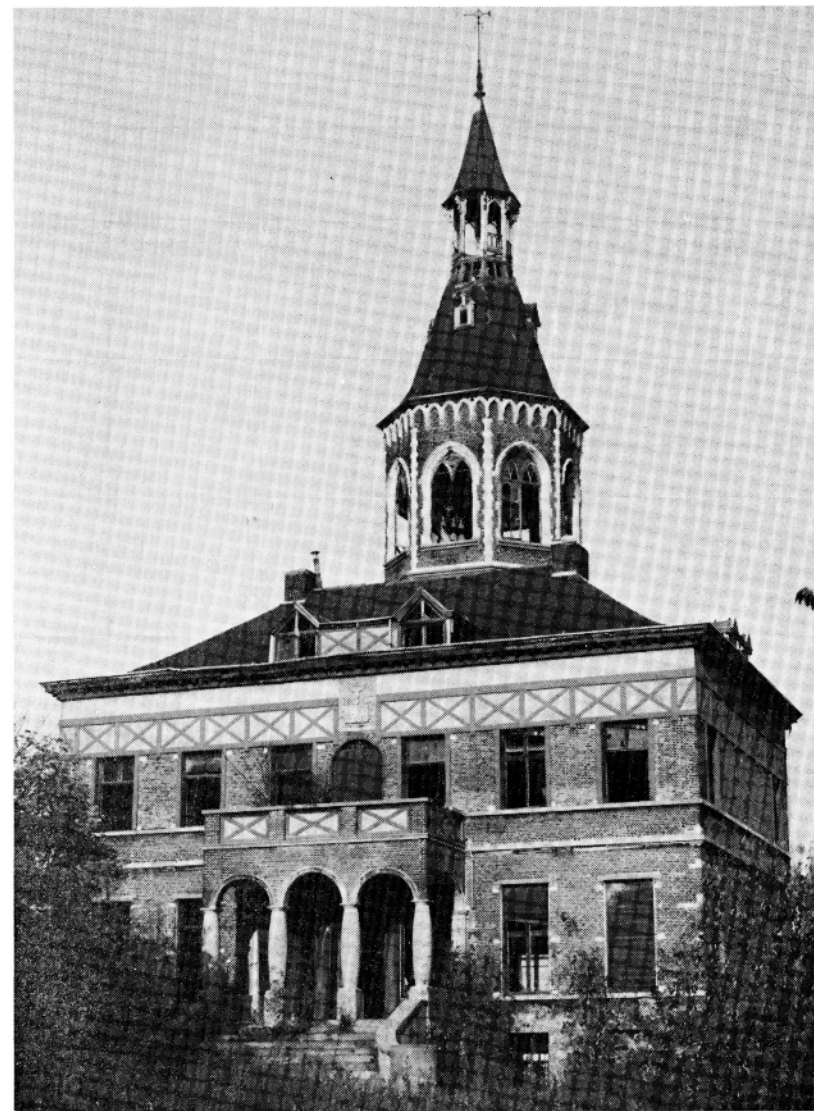
Zijn zoon François-Alfred (°1833 - †1861) en Edmond de Meester de Bocht (°1839-†1880) stierven echter als vrijgezel, waarna Hermance

(1) Het Willebroekse Vaartland, streek met karakter, door Karel De Decker, Vlaamse Toeristische Bibliotheek, Antwerpen 1963.

(2) Kaart in bezit van Jean-René de Meester de Betzenbroeck.

(°1834 - †1909), hun zuster, het aan Ferdinand de Meester de Betzenbroeck, de zoon van haar neef Raymond overliet, die het op zijn beurt, op 10 juli 1941 aan Clement De Rooster verkocht.

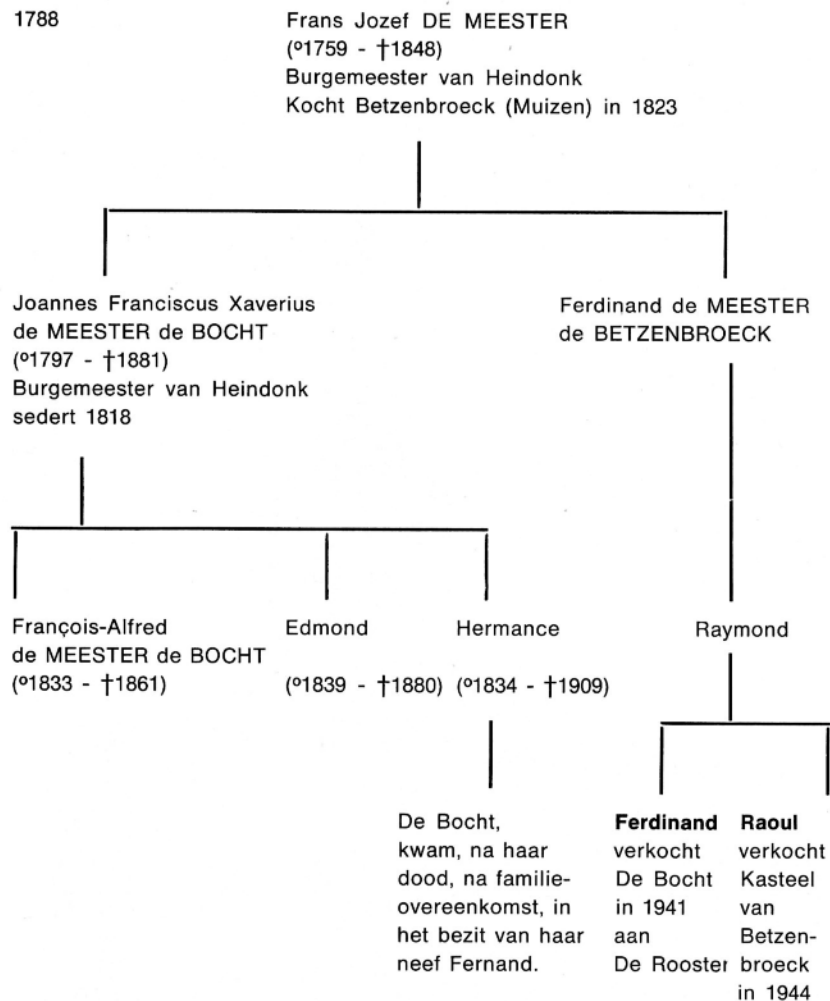
Het kasteel De Bocht werd later, op 4 april 1960 onteigend en het is momenteel in het «ongelukkige» bezit van Staatsdomein - Goederen beheerd door bestuur der Waterwegen - Openbare werken te Brussel.

Het Kasteel De Bocht (foto Wim Van deraerschot)

Bewoners van Kasteel De Bocht

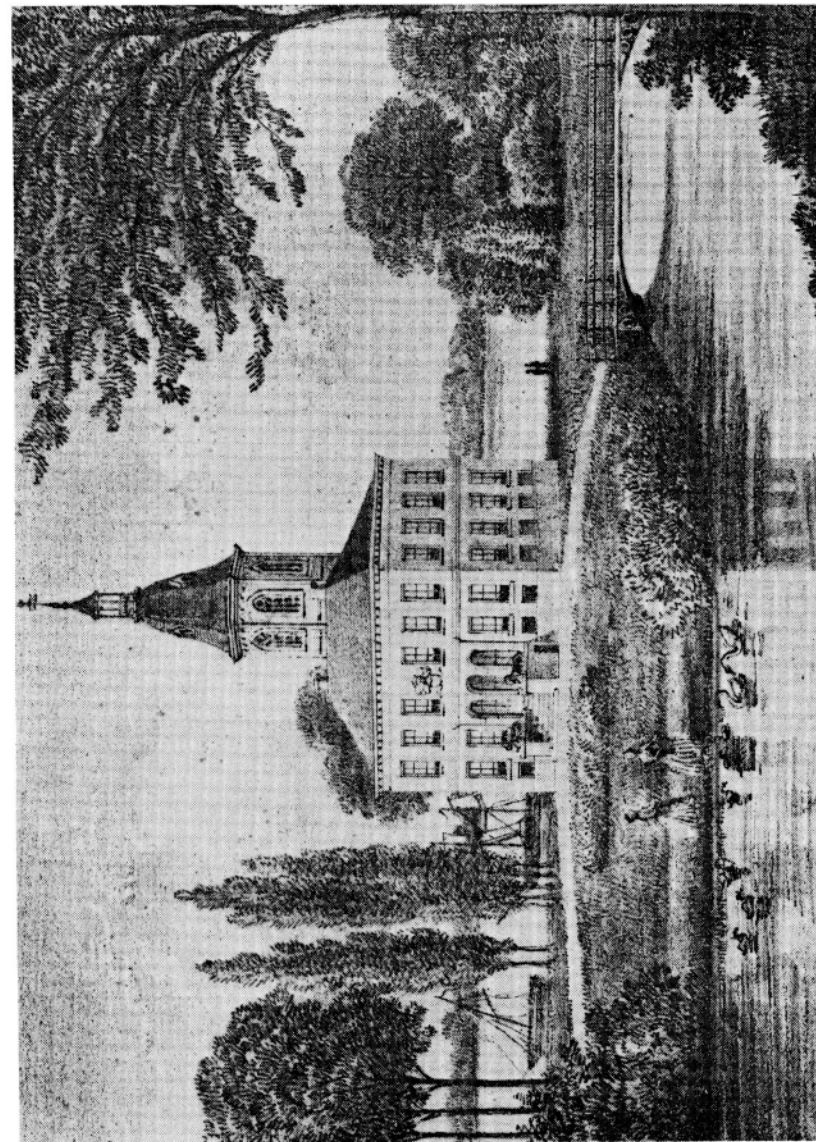
(18^e eeuw tot heden)

Het Kasteel werd sedert 19 september 1942 door de familie Jan Baptist Clemens De Rooster-Sels bewoond.

Jan De Rooster, zoon van Jan Bepstist Clemens De Rooster verbleef er, met vrouw en dochter, van 6-4-1956 tot 28-6-1960.

In uitvoering van de wetten van 12 juni 1816 en van 5 maart 1951 werd het domein, met kasteel en landgoederen, «gedwongen» onteigend», tijdens één enkele zitdag op maandag 4 april 1960 te 9.30 uur voormiddag.

Het Kasteel De Bocht, zoals Madou het rond 1865 zag.

«Caerte figuratief» omtrent pachthof «Den Boecht» (1779)

Caerte figuratief gemaect ingevolge de Metinge gedaen per den Landmeter Jocs Pultan Loco den Landmeter Jocs Bodumont, in de Maend September van desen jaere 1700 negen en seventigh, ten verzoecke van den heere Basserode Notaris & qq., verbetsende het Pachthof genaemt Den Boecht, ende hetgene genaemt het Vossecot met de goederen daeraen annex, beyde gelegen onder Auwendonck, Prochie van Heffen, Lande van Mechelen, groot bevonden als in den volgenden Leest is uytgedrukt, beneffens de respective numbers in de caerte bevonden worden paelende dese goederen uytwysens de selve caerte alles gemeten in de Roede van twintigh Mechelse voeten, volgens aenwysinge, gedaen door de huerlingen der voormelde Pachthoven.

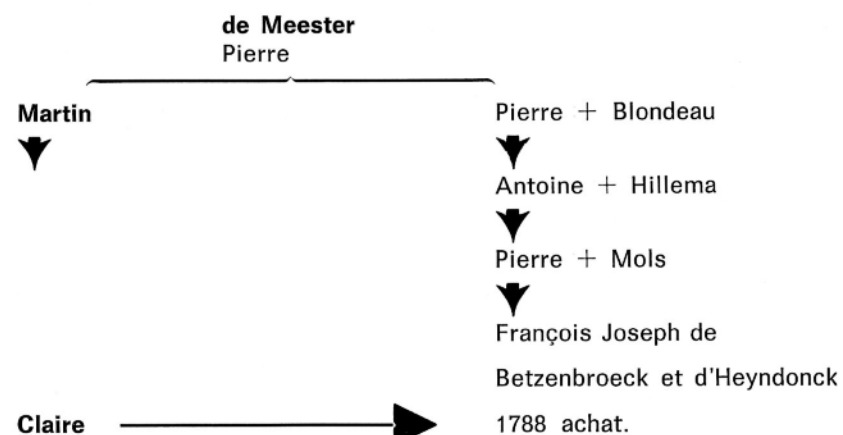
EERST HET PACHTHOF GENAEMT DEN BOECHT

NOMBS	Bunders-Dagwand-Roeden		
1. Een party land genaemt den dry-hoek groot	2		50,50
2. Een party ditto genaemt half bunder aen de Putten	2		77
3. Een party wyde land genaemt den Scheyters Berm	1	0	91,50
4. Een party land genaemt het Sluys-Veld	2		38
5. Item de Plantage tusschen Den Dyck	3		00
6. Een party land genaemt het Krikeryken			73,50
7. Een party ditto genaemt het Half-Bunder	2		36
8. Een party ditto genaemt den achtersten platten Bempt	3		43,50
9. Een party wyde genaemt het Dagwand	1		39
10. Een party land genaemt het achterste Kerreveld	3		64
11. Een party dito op hetzelfde veld	1		75,75
12. Een party ditto genaemt den voorsten platten Bempt	3		48
13. Een party dito genaemt den Jouffrouwen-Hof	1	0	77
14. Plantage tegens de Schelde ende voor de poorte van het Pachthof	1	3	93,50
15. Item den hof met het water rontsom het Pachthof	1	0	34,50
16. Een party land genaemt het Poortveld	1	0	83,50
17. Een party ditto genaemt den Bakers(?) -Bempt	2		45
18. Een party ditto genaemt de Dry Dagwand	3		13

19. Een party ditto genaemt het half Bunder	2		15,50
20. Een party ditti genaemt het Dagwand	1		3,50
21. Een party ditto genaemt de dry dagwand aen de Mattestraet	1	0	26,50
22. Een party wyde aen de Berghen	2		26,50
23. Een party land genaemt de Bosschen	1	0	33
24. Item eenen put			42
25. Een party land genaemt de Bosschen	2		42
26. Een party ditto genaemt het Molen-Veld	2		84
27. Een party dito op het selve veld	1	1	64
28. Een party ditto op het groot Molenschôor	1	1	64
29. Een party ditto op het groot Molenschôor	3		2
30. Een party wyde genaemt de groote Bempden	2		50
31. Een party land gelegen in de voors. Groote Bempden	1		20
32. Een party ditto	1		90
33. Een party ditto	2		47,50
34. Een party wyde gelegen ter plaetse de groote Bempden	2		48
35. Eene hofstede in jaerschaer gehouden by..... gemeynelyk genaemt het Nokcken (?)			88,75
36. Item en finalyck alnoch eene partye land gelegen ter plaetses, genaemt de groote Bempden als voor	1		84
Comt voor het Pachthof t'Saemen	26	2	36,25

Achter op de kaart staat :

CE PLAN EST DE 1779

Claire de Meester fille de Martin et de Mommaerts épouse Wouters elle meurt dans sa campagne d'Heyndonck en 1774.

Karel De Decker

De lepra in onze gewesten

De lepra of melaatsheid is in West-Europa zo goed als verdwenen. Heel anders was het gesteld in de middeleeuwen. De meeste historici gaan akkoord dat deze vreselijke huidziekte hier verspreid werd tijdens de kruistochten. Vanaf de XIIe tot de XVe eeuw heerste deze plaag hier in alle hevigheid. De vooruitgang in de vroegste tijden was even snel als andere ziekten lijk pest en vlektyphus. De aangetaste personen, in 't begin verstoken van alle hulp, aanriepen Sint-Lazarus, wel gekend uit het evangelie. Vandaar is ook de naam «lazaret» ontstaan aan hospitalen die melaatsen verzorgden. En een persoon die «belaazerd» was, droeg sporen van lepra. Deze besmette personen werden uitgestoten uit dorpen en steden en moesten in omliggende bossen in hutten in afzondering gaan leven. Ze moesten een eigen kledij dragen: een lange grijze mantel van ruwe stof en een brede hoed van teenwilg gevlochten. Ze kondigden hun aanwezigheid aan met het sinister rammelen van een houten ratel. Het was hen verboden te spreken met gezonde mensen en aalmoezen werden hen van op afstand toegeworpen. Gelukkig kwam er hulp opdagen vanwege de geestelijkheid. Het waren de Augustijnermonniken die zich het eerst hebben ingezet voor de leprozen. De stad Namen opende in 1118 als eerste in gans de Nederlanden een verblijf voor de melaatsen. Brussel had zijn leprozerie in 1150 en Antwerpen had een hospice genaamd «Terzieken» gelegen buiten de Sint-Jorispoort gesticht rond 1182. Nadien volgden heel wat andere steden, o.a. Mechelen in 1201. Het klooster van «Terzieken» stond buiten de stad, op de weg naar Brussel. Het gebouw werd in 1577 platgelegd. Een kronijk van Mechelen vermeldt de uitstoting van een melaatse einde 14^e eeuw. Deze man kwam langs de waterloop naar Rumst toe. Hij verbleef er in een hutje op een platte schuit en smeekte de schippers die langs voeren om een aalmoes. Deze gaven hem een stuk brood of een geldstuk. Dat gebeuren gaf het ontstaan aan de lazernij te Rumst. Heden bestaat er nog de lazernijkapel en er naast de Lazarushoeve die in de late middeleeuwen deel uitmaakten van het gasthuis. Aan de overzijde van de Rupel, te Heindonk hadden de zusters kanunnikessen van Augustinus in 1486 hun intrek genomen. Het klooster Vredesdael bleef er niet lang, want na de watervloed van de Rupel in 1551 vertrokken ze naar Kalfort. Vraag is nu of ook deze kloosterzusters zich misschien met melaatsenzorg hebben bezig gehouden vermits het om Augustinessen zusters ging? De leprozerie te Rumst is mede opgericht door de Heren van het Land van Rumst, het was onder Robrecht Van Bethune (gestorven in 1408). De onderhorigen uit het Land van Rumst - ook Wilebroek en Ruisbroek hoorden er bij - moesten jaarlijks «den sieckespenning» aan de pastoor betalen ter onderhoud van de melaatsen te Rumst. Een reglement uit 1698 dat 25 artikelen bevatte, werd door andere leprozeriën overgenomen (zie bijvoegsel). Dit reglement, dat zowel ziels- als lichaamsverzorging betrof, werd aan de melaatsen plechtig voorgelezen in bijzijn

van getuigen. Zo moesten ze o.a. kunnen bewijzen dat ze punctueel de wetten en geboden van de Kerk volgden en dat ze gedoopt waren. Ze moesten ook de «paste» betalen, het inkomgeld. Dit bedrag verschilde volgens de bezittingen van de familie van de melaatse. Ze waren verplicht elke dag luidop 50 onzeveraders en 50 weesgegroeten te bidden voor de weldoeners van het hospice. Het was hen ten strengste verboden de keuken te betreden, evenals de tuin en boomgaard en niet te raken aan alaaam of fruit.

De boeten en penitenties aan deze ongelukkigen toebedeeld kenden 3 graden: de kleine de grote en de algemene boete. De kleine boete duurde 15 dagen, leven van brood en water, geen bed maar wel een strozak op de grond in een afgelegen stal. De grote boete duurde 40 dagen met zelfde straf. De algemene boete verdreef de melaatse voor 1 jaar en 1 dag buiten het hospice om terug in een boshut te gaan leven. Heel wat beter had de rijke klasse en de adel het. Hun zieken verbleven in de «luxe» afdelingen van de leprozerijen. Ze hadden daar hun eigen kamer, een «meskinie» of kamermeisje en eigen keukentje en hadden recht op een deel van de boomgaard. In de kapel hadden ze hun eigen bidstoel en ze werden lichamelijk verzorgd door de zusters Augustinessen.

De uitstoting van een melaatse uit de dorpsgemeenschap ging door met een reeks lugubere plechtigheden. Processie gewijs werd de besmette persoon van uit zijn woonst naar de kerk geleid door de pastoor, de schout en de dorpschepenen. Voorop ging de misdienaar met dodenkruis. De zieke werd bekleed met een zwart dodenlaken. In de kerk aangekomen bleef hij achteraan staan in de doopkapel. Men zong er voor hem de dodenzangen uit de requiemmis. Daarna moest hij de gewone kledij afleggen om de melaatsenkleren aan te trekken. Dan volgde er voorlezing van de algemeen reglementaire voorschriften: verboden buiten te komen zonder melaatsenhabit; verboden in de smalle dorpsstraten rond te lopen of er met iemand te spreken. Het was hen verboden kerken, kloosters of kapellen te betreden, verboden zich te wassen of te laven aan een bron of dorpspomp, voorwerpen aan te raken, kinderen iets te geven, vrouwen te bekijken, te spuwen op straat enz.

Na dit reglement aanhoord te hebben moest de verstotene de geschoeide voet van de pastoor kussen, werd hem een greepje aarde over het hoofd gestrooid en kreeg hij nog de zegen mee van de geestelijke. De omstaanders baden nog een onzeverader en weesgegroet luidop mee en de sukkelaar kon met zijn ratel buiten het dorp zijn heil gaan zoeken. Men zag in een melaatse een bestraffing die God aan deze mensen zeker verdiend had gegeven! In de 16^e eeuw waren de toestanden al heel wat menselijker geworden en men bezag hen niet meer als een «gestrafte» van God. Een ordonantie uit 1537 zegt ons dat in Vlaanderen de leprozen reeds een eigen «deken» hadden, een eigen politietoezicht en eigen bidplaatsen hadden.

Ze moesten maandelijks een medisch onderzoek ondergaan en moesten enkel nog het grijshabijt dragen in zeer ernstige gevallen. De plaag was toen al sterk aan het minderen. Een plakkaat uit 1752 vermeldt dat al de melaetsen van Vlaanderen verplicht waren ter verpleging te gaan in de hospitalen van Brugge. De Brabanders konden naar Leuven, Antwerpen of Brussel Gaan.

Bijvoegsel

Statuten en ordonnantiën voor die gemeyne Lazarissen getrocken uyt seckere oude bescheiden berustende onder die prochie van Rumpste. Gegeven op 28 junius 1698.

A. Van Baesrode, past. vic.

(Enkele artikelen uit het 25 delig reglement)

— 1 —

In den eersten sullen sy, melaetschen, alle jaeren, te weten des sondaeghs voor Onze Lieve-Vrouwe opvaertdag vergaederen in der Capellen tot Rumpste en aldaer drij schoone gesongen missen doen met diaken en subdiaken voor de genesinghe en sanderdaegs vigilien met negen lessen en met eene gesongene misse van requiem voor allen de broeders en susters en weldoenders der selven gulden ende broederschap van den Heyligen Lasarus.

— 10 —

Iten ten thiensten oft eenige broeders of susters vergaedert sijnde voor den maeltijd of andere vergaederinge en daer malcanderen soude kwetsen, ofte bloedt reysden, die sullen alsdan verbueren twee gouden ridders, twee tonnen biere en twee pondt bijenwasse.

— 11 —

Item ten elfsten oft eenige broeders of susters malcander sloeghen, worgen oft stieten, blauwe plecken toedienen oft kwetsen, sullen verbueren eene gouden rijdere, eene tonne biere en een pondt wasse.

— 12 —

Item ten twelfsten, soo sullen die melaetsche besieckte menschen schuldig sijn als sij ommegeen aldus te gaene gehabueert : te wetene met eendere grauwen huyccken aen, met eene swerten hoedt met eenen witte bandt en niet verschuert ofte verhackeld synde en soo wie hier inne gebrecken waere, die sal verbueren een pondt wasse.

Naar gegevens uit : *Fastes des Calamités publiques*.
door Louis Torfs - 1859

Jan Peeters

Jeugdherinneringen

(uit het boek «Schaegehaet»)

Ik begon de wereld rond mij te ontdekken toen ik tien jaar oud was. Ik kon het leven in de natuur bewonderen en ik vroeg dikwijls aan de dorpsmid om een verklaring voor het één of het ander. Want de smid was mijn vriend. In zijn smidse vond ik een hele verzameling van werktuigen en stukken ijzer waarmee ik kastelen kon bouwen.

Bij de smidse hoorde ook een café. 't Was de verzamel- en discussieplaats voor de deftige heren van het dorp, die daar kaart speelden en grote potten bier dronken.

Van uitzicht was de smid een wilde man, met een blozend gezicht getekend door de pokken, een sponsachtige neus, zwarte gekrulde haarbosjes over heel zijn gezicht en een sterk gespierde stierennek, die zich verlengde over heel zijn lichaam. Zijn borst was bedekt met een zwarte haarpels en wanneer hij de hamer zwaaide over het gloeiend staal op het aambeeld, geleek hij de duivel in eigen persoon. De spieren van zijn armen waren hard als staal en met zijn zware hamerslagen, die weerklonken in het ganse dorp, vervormde hij het ijzer naar zijn wil. Grove en zijne zaken maakte hij, zoals wagenwielen, stoven, ploegen en landbouwartikelen. Wannaar het werk gedaan was glunderde zijn hele aangezicht van vreugde en fierheid. Zijn zwarte, vriendelijke ogen waren de weerspiegeling van een zacht en goed hart.

Zingen kon hij ook en ik mocht op de blaasbalg stampen op de maat van zijn lied. Ik zong dan mee uit volle borst tot het ijzer gloeiend wit was om op het aambeeld te worden gelegd en vervormd te worden. Dat was spannend en heerlijk.

Wij werden de beste vrienden, de smid en ik. Het fijnste van al was wanneer we samen konden zingen. Dan was alles toegelaten. Ik mocht in zijn ijzerafval en rommel neuzen en op het vuur in de haard passen wanneer er gewerkt moest worden. Hij kon ook leuke stories vertellen.

Gedurende de zomervakantie had de smid bezoek van zijn schoonzuster met haar zoon, die even oud was als ik. Ze kwamen van Brussel en spraken altijd Frans te zamen. Het was de eerste maal dat ik de Franse taal hoorde. Het klonk mooi, vreemd en fascinerend. De jongen had ook een innemende stem, die een blijde indruk maakte en wanneer hij schreide of huilde was dat zo hartverscheurend dat ik meer pijn had dan hij zelf. Ik speelde veel met hem en leerde veel Franse woorden en zinnen. Andere jongens waren jaloers omdat ik met hem mocht spelen.

In tegenstelling met mijn slordige kleding, was mijn nieuwe speelkameraad altijd netjes gekleed. En nog meer : hij geurde zo aangenaam van zijn moeders parfum. Deze vrouw, een schone prinses uit het dro-

menland, was mooi, elegant en welriekend. Ik was zo blij dat ik de uitverkorene was om met haar zoon te spelen. Maar ik kon toch niet mama zeggen tegen mijn moeder, want zo fijn gevoelden wij ons niet. Mijn moeder was niet zo erg ingenomen met deze nieuwe vriendschap : de jongen had geen vader. Maar het gevolg daarvan was dat ik mij nog meer tot hem aangetrokken voelde, want ik had ook geen vader meer. Weldra begon het nieuwe schooljaar en ik nam het besluit Frans te leren. Een andere gebeurtenis versterkte dit besluit.

Aan de Gansbroekse beek op weg naar Willebroek lag daar, achter een vijver en verborgen in het toverachtige broekbos, een dichterlijk-schoon en wit kasteel, in Hollandse stijl. Een groot, schoon en welonderhouden park lag tussen het kasteel en de vijver. Langs de westkant lagen het dienstbodenkwartier, de paardestallen en de luthof vol bloemen.

Op het kasteel woonde de burgemeester met zijn familie, een bejaard franssprekend echtpaar met hun dochter : een blond, schoon en flink meisje van mijn ouderdom, prinses van het kasteel in 't rozenbos. De vader was senator, iets wat de mensen eerbied en ontzag inboezemde.

Op zondag reed de familie naar de kerk in een voornaam rijtuig, getrokken door twee witte paarden met bruine vlekken. Van achter en hoog op de bok van het rijtuig zat de koetsier, in prachtig uniform, met hoge hoed en een pluim erop. Hij hield de teugels en een lange zweep met majestatische waardigheid in de handen vast. Terwijl het voornaam rijtuig door het dorp reed, groette de senator naar links en rechts en zwaaide daarbij met zijn hoed.

Zijn vrouw groette heel voornaam met een kleine beweging van het hoofd en de dochter staarde stijf en trots recht voor zich uit en durfde nergens links of rechts kijken.

Voor de kerk verzamelden de mensen om naar de voornaam personen te kijken. De burgemeester hield wel rekening met zijn politiek beroep en wisselde enige vriendelijke woorden met de voornaamste boeren. Daarna ging de familie, begeleid door de priester, langs een zijweg in de kerk, die naar de vorbehouden plaatsen leidde in een zijloge van het koor. De senatorsfamilie was het middelpunt van de eredienst.

De mis was pas uit en wij, jongens, glipten zo snel mogelijk naar buiten om het gezelschap te zien vertrekken. De kasteelheer sprak Frans met zijn dochter, met een glimlach en een vriendelijke blik naar ons, de toeschouwers. De Franse taal klonk zo melodieus en betoverend in mijn oren, dat mijn streven om die taal te leren daardoor krachtig werd versterkt. Het kwam mij voor dat de Franse taal nodig was om verder te komen in een wereld van welstand.

Men zag de grijze en voornaam senator met zijn vrouw, vergezeld van hun sportieve en mooi-zongebruinde dochter, van de kapel naar

het vorstelijke rijtuig met de onrustige paarden wandelen. De koetsier opende met eerbied de deur van het rijtuig en de senator, met de hoge hoed in de hand, hielp Mevrouw bij het instijgen, om dan aan haar zijde plaats te nemen. De mooie dochter sprong dan vlug in de koets en zette zich op de bank, recht over haar ouders.

En dan op weg met het bekoorlijke rijtuig met zijn voornaam personen, terwijl de nerveuze paarden vonken sloegen op de steenweg.

In een wolk van fantasie verdween het rijtuig in de verte, door de lindendreef en het moer, waar alle dromen zich oplostten in het oneindige. Maar in mijn hart bleef iets branden. Van ver uit de wijde wereld kwam dat vage verlangen. Er groeide iets in mij, iets dat mij beroerd had. Langzaam nam dit verlangen meer en meer bezit van mij en van jaar tot jaar werd het mij duidelijker. Ik wilde meer weten van deze wereld, waarvan ik tot nu toe slechts een kleine glimp had opgevangen. Ik wilde meer leren, ik wilde studeren.

Van nu af kwam er een verandering in mijn bestaan. Na de schooldag speelde ik niet meer op straat met de andere jongens, maar ik kroop in 't geheim op de zolder. Daar lagen veel boeken, die ik verslond, het éne na het andere. Hier was mijn wereld, gans alleen met mijn jeugdige fantasie. Ik hield van mijn zolder, waar niemand mij kwam storen. Zelfs tijdens de winter ging ik op die koude zolder lezen bij het licht van een waskaarsje. Mijn liefste lektuur waren de boeken van Hendrik Conscience de kunst in oudheid, indianenavonturen, reisverhalen en geschiedenis.

Dr. phil. Eduard Saerens

De Lenteprocessie in Ruisbroek in 1908

(uit het boek «Schaeghegaet»)

In de lente riep de plechtige bede- en kerkvaart de mensen van Ruisbroek samen voor de processie, tot verkondiging van hun geestelijke waardigheid. Tweemaal per jaar was er een processiestoet : een grote in de lente, een kleinere in het najaar.

De lenteprocessie was een lange optocht met deelname van de drie plaatselijke muziekmaatschappijen, de verenigingen en de schoolkinderen, voor de plechtige zegening van de bezaaide velden. Dat was een oude traditie en de boeren en het hele dorp namen er aan deel, om te bidden voor Gods zegen om een goede opbrengst van de velden te bekomen.

Het godsdienstige feest begon met een mis in de bomvolle kerk. De vrouwen zaten aan de linker-, de mannen aan de rechterzijde. De kinderen zaten vooraan bij het altaar. De vrouwen hadden hun mooiste kleding aan - de meeste waren in 't zwart - goed zichtbaar versierd met schone juwelen. De oudste vrouwen droegen een zwarte kanten hoed, waaraan een met de hand gevlochten of zijden band, die tot aan

de schouders hing. Enige meisjes droegen een Franse met bloemen bedrukte sjaal : dat was iets nieuw en fijn.

Een deel van de mannen waren gekleed in pas gewassen en gestreken katoenen drachten, een pet op het hoofd. De boeren waren meer deftig en heerchtig gekleed. Het was voorneem boer en zijn eigen heer te zijn.

De mensen die langs de weg van de processie woonden hadden op voorhand papier in alle kleuren gesnipperd, zilverpapier was speciaal gegeerd. Deze snippers werden, samen met bloemen, op de weg gestrooid juist vóór het naderen van de optocht.

Het hele landelijke dorp was in feeststemming en in alle keukens werd er gewerkt en gekookt volgens de plaatselijke gewoonten en met de fijnste kookkunst van groenten : flink gekruide kervelsoep, gekookte asperges die opgediend werden met geroosterd brood en ham; ook andere groenten zoals een mengsel van groene erwten met worteltjes, samen gestoofd, in een botersaus en de lekkere, lichtgestoofde selder en witloof, eveneens met botersaus.

Zodra de mis uit was werden alle deelnemers voor de processie verzameld buiten de kerk. De onderpastoor kreeg het druk met het organiseren ervan. Zodra ieder zijn plaats kende werd het startsein gegeven door de klokken die dan luidden met volle kracht. De koster kwam dan te voorschijn. Hij droeg een groot kruis en langs zijn beide zijden gingen koorknappen in een rode dracht, met een wit kantstuk als bovenkleed. Ieder van deze jongens droeg een zware zilveren kandelaar met kaarslicht. Daarna kwamen de schoolkinderen, die met neergeslagen ogen eerbiedig meevolgden. De verschillende verenigingen volgden ieder met hun eigen vlag. De vaandels van de kerk waren verdeeld over de gehele stoet.

Op de vensterbanken van de huizen werden de blank-gepoetste kandelaars opgesteld, voorzien van kaarsen die aangestoken werden als de stoet naderde. Voor de deur plaatste men een klein tafeltje met een beeld van O.L. Vrouw, het Kindeke Jezus op haar schoot. Een paar vetkaarsjes brandden tussen een versiering met versgeplukte bloemen. Achter het tafeltje zaten de oude mensen die niet konden meegaan. Ze baden daar hun gebed tot God.

Over heel deze feestelijke gebeurtenis straalde de zon tussen de bomen van de lange lindendreef en het zonnelicht weerkaatste zich in de kandelaars en de bloemenvazen die op de tafels stonden langs de enkele huizen, verder op de weg voorbij de school, naar het oude Schaehegaaet (Sauvegarde).

De wereld baadde in de zon, Onze Lieve Heer was tevreden en de mensen dankten Hem voor de zegen en de liefde die Hij hen droeg.

Langs de lange weg werden de lichtjes aangestoken, de vrouwen zochten hun rozenkrans en begonnen te bidden. De mannen namen hun pet af en mompelden mee. Nu kwamen de kloosterzusters met hun bleek gezicht, verborgen in een stijve zwarte kap met wit inzetsel.

Het beeld van de beschermster van de gemeente, de heilige Katharina, werd gedragen op een draagstoel door vier sterke mannen. Achter hen kwamen een tiental jonge meisjes, gekleed in dezelfde witte dracht. Ze droegen de relieken van de kerk in schitterend zilver.

De muziekverenigingen van de gemeente volgden op en speelden liturgische muziek. Ze werden gvoelgd door kleine meisjes met witte uitstaande rokjes en witte handschoenen. Met bloemen in de hand marcheerden ze liefdallig mee en met hun kleine beentjes probeerden ze in de pas te blijven met de muziek. Een ontroerend beeld !

Na hen volgden de voorname personen, jonge en oude. Een oude vrouw las luid de litanie en dat werd door de andere mensen in de stoet beantwoord met «bid voor ons». Allen hadden een rozenkrans in de hand, waar de tientjes werden voorafgegaan door een Onze Vader, drie Weesgegroetjes en een Gloria.

Het éne tafereel volgde op het andere. Het was een optocht van het gelovige boerenvolk, dat innig zijn God aanbad om een goede oogst.

Nu kwam het hoogtepunt van de optocht. Een opvallend stralende, rijkgedecoreerde monstrans, een juweel dat fonkelde als goud in de zon, terwijl zang en wierook nodigden tot gebed. De toeschouwers knielden bij het voorbijgaan van de monstrans, ze vouwden de handen samen en de mannen namen hun pet af. Vier mannen in rode priesterkleding en wit koorhemd droegen de gulden baldakijn, waaronder de priester ging in zijn met zilver en goud gebroederde dracht. Voor zijn aangezicht hield hij de fonkelende, met edelstenen belegde monstrans, waarin de heilige hostie bewaard werd.

Met de heilige monstrans in zijn handen zegende de priester de bevolking, die knielde voor God. Het hele dorp was er bij, iedereen wilde de processie zien voorbijtrekken, knielen en bidden. Ja, ook uit de café's kwamen de gasten naar buiten, de meesten knielden en allen namen hun pet af. Ze maakten een kruis en baden mee. Op zo'n ogenblik was de bevolking verenigd, met dezelfde gedachte in hun ziel, die God toebehoorde.

Een twintigtal koorknappen volgden daarna en ik was één van hen. We droegen allen een lantaarn met licht in de hand. En langzaam trok de processie verder in de brandende zon, muziek vooraan en belgerringel achteraan, gevolgd door de inwoners waarvan velen een brandende kaars droegen. Wij gingen door de lange dreef, met aan beide zijden het broek, voorbij de statie, door de Hoogstraat naar de oude kapel in het vroegere Schaehegaaet. Daar werd een kwartier gerust terwijl de priester een korte eredienst hield.

Vandaar trok de stoet naar een klein kapelleke op de veldweg naar Pullaar, waar de priester het wijwater sprenkelde over de velden en iedereen bad om een goede oogst. Daarna ging de processie terug naar de kerk waar de stoet ontbonden werd.

Dr. phil. Eduard Saerens

Dag, Tisselt!

In «Den Hoek», vlak achter ons ouderlijk huis, lagen destijds «Suskesputten». Dar werd het Tisseltse kwaliteitsvlas geroot. En vlak daarachter, naar 't Vierwinkel toe, waar de landerijen zich in volle breedte uitstrekten, lagen de vlasvelden van Joppe van de Zoon... Het waren geen échte, Westvlaamse velden, maar velden vol vlas! Velden vol vlasbundels, die wij, in onze «onbeholpenheid», hielpen versjorren en versleuren..

Wanneer het avond werd en Joppe of Wiske van Schabber ons één frank in de pollen stopten, reden wij recht naar huis, waar vader ons vertelde over de Engelse schepen, die via het magazijn van Pol van Jari op de Westdijk, de ladingen vlas uit ons dorp weghaalden. Onder hen was er - aldus vader... - een «Vlaskapitein», die telkens hij het toenmalige sas van Tisselt binnenstevende, op het dek stond, met in zijn pollen, een met nikkele muntstukken gevulde kroes. Hij lokte de jeugd, die zijn Engelse woorden nabraakte, en wierp met de nodige zwier de vooraf verhitte geldstukken te grabbel. Dan volgde een trekken en sleuren voor Engelse sollen, onder het oog van die vooroorlogse «vlaskapitein»...

Die tijd is ver weg...

Suskesputten bestaan niet meer en Joppe van de Zoon deed niet lang in het vlas...

Ik vertelde deze «historie», omdat ze zo'n beetje de sfeer tipeert, waarin wij opgroeiden.

Wij leerden, via gemoedelijke uren op de schoolbanken bij Meester De Wit, dat de genaamde Jozef Peeters tijdens de Boerenkrijg, een schip met krijgsvoorraad wist buit te maken te Tisselt. Dat Generaal Meinsveeg langs de vaart naar Willebroek oprukte. Dat Willem I, in 1827, weer langs die vaart, naar Willebroek trok, om er te dansen —... of te zien dansen? — op de gelegenhedsvloer, die er deskundig op de naast elkaar gelegde schuiten, getimmerd werd...

Later vernamen we dat bij het graven van de vaart in 1550, de ontwerpers een lichte bocht dienden te maken, om het Tisseltse dorpscentrum te vermijden. Normaal moesten ze er middendoor. Nog later, in 1553, werd het sas van Tisselt gebouwd. Toen dit klaar kwam, werd de Rupeldijk doorstoken. Al betekende 20 januari 1554, een rampdag voor het dorp. De dijken werden doorspoeld. Tientallen huizen werden vernietigd. Op 11 augustus 1555 werd het sas van Tisselt afgebroken en door een heel wat steviger vervangen. Ook al was, door de te geweldige stuwning van de watermassa van de Rupel naar Tisselt, het dorp geregeld aan dijkbreuken blootgesteld. Een naam die ons hieromtrent herinnert is de aan de Oostzijde der vaart gelegen «Overloopstraat».

Kwam dan 14 april 1717, toen Peter de Grote, Tsaar van Rusland, naar het Sas van Tisselt kwam kijken...

De kronieken van toen beschrijven Peter «...als hebbende een sterk veranderlijk karakter, een beetje overbeleefd, zeer matig, maar zeer nieuwsgierig. Men zegt dat hij Duits, Hollands, Latijns, en een weinig Frans sprak. Het was een reuze-man van 2 meter 4 centimeter groot». Zijn schoenmaat hebben we niet teruggevonden.

Heel wat interessante gegevens konfronteren ons met de vaart. Zo bijvoorbeeld de zilveren kelk, met het erin gegraveerde schip en opschrift. Kelk die destijds, uit dankbaarheid, aan de Sint-Janskerk werd geschonken omdat de onderpastoor de zondagsmis pas dan begon, wanneer de reizigersschuit was binnengevaren.

Deze reizigersschuit vonden wij trouwens terug in het «Baeckelmanskasteel» aan de vaart.

Wij keken er gefascineerd, naar het simplistisch geborstelde doek; dat ons doet zien in de sfeer van die tijd, en dat ons het aanleghaventje voor roeiboten, die de vroegere bewoners van het kasteel gebruikten, om de overzijde der vaart te bereiken, grandioos doet hervinden.

Wij kwamen te weten — ...en dat zal waarschijnlijk nieuw zijn voor velen onder U... — dat het Baeckelmanskasteel destijds eigendom was van de genaamde Erix uit Willebroek, die in leven notaris was te Puurs, en dit dit aan de vaart gelegen kasteel, als buitenverblijf in zijn bezit had. Hij heeft het later — ...om welke reden dan ook! — aan de familie Lissnyder verkocht.

Tisselt kwam later terug in het nieuws, toen de genaamde Louis De Naeyer, aan grootgrondbezitter Baeckelmans de vraag kwam stellen, om een gedeelte van de langs de Oostzijde der vaart gelegen gronden te kopen. Er volgde een «njet» op alle lijnen. Louis De Naeyer trok naar Willebroek. Hij kreeg er, wat men hem in Tisselt geweigerd had. Later zou blijken dat de papierfabriek De Naeyer de industrialisatie in het gewest en hogere vlucht had gegeven...

Waarmee ik maar zeggen wil, dat het in feite aan Tisselt te danken is, dat Willebroek zo groot is geworden...

Tisselt is totaal met de vaart vergroeid.

Met Tisselt Jaarmarkt brachten de dorpsfanfares uit Willebroek, Londerzeel, Blaasveld en Breendonk, er de zoetste muziek ten gehore, in het romantische kader der vaart.

De herbergen hadden er tipische, aan de vaart herinnerende uithangborden, zoals «Bij Moeder Lambert», «In Moscou», e.a.

Speciaal waren er de herbergen «Sint Sebastiaan» en... «Sint Sebastepol»! Waaruit blijkt dat men in een handomdraai van een Russische stad een heilige stede dierf maken!

Een spotten dat bij de Tisselaar (sommigen zeggen «Tisseltenaar», al vinden wijzelf «Tisselaar» powetischer en heelwat direkter!) altijd «in» is geweest.

Een «in» - zijn dat zich uitte, in het nabootsen van het dialekt, dat zij meenden te horen, in de taal die de bewoners van Kapelle op den Bos gebruikten :

Geude mee
neu de veut
oem weuter ?
Jeu. Kem nog en bekke steun,
meu kzal toch meu meegeun!

Wat genoeg was om de bewoners van Kapelle op den Bos, omtrent het dialekt van de Tisselaars, te doen zeggen :

In Tisselt
over de beik
schiete de snotneuze
van achttien jaur
mee e flotgeweir !...

Tisselt en Kapelle op den Bos hebben mekaar altijd met een scheef oog bekeken. Die van Tisselt kijken naar Antwerpen op, terwijl die van Kapelle op den Bos het meer van Brussel moeten hebben. Komt daarbij dat die van Kapelle zegden, dat de boten die daar passeerden, véél groter waren dan deze die er in Tisselt kwamen. Ook al vaarden zij in dezelfde vaart. Zij hebben altijd zo'n beetje minachtend neergekeken op dat boerenfolk van Tisselt, want zij hadden een «Lunapark», en daar kwam de plezierboot «De Mouche» met al die verlichte geesten uit Brussel...

Phil van Cauwenbergh — ...U allen wel bekend... — vertelde me nog onlangs, over die fameuze vriendenmatch tussen het pas gepromoveerde Tisselt, en het sinds jaren in Tweede Provinciale spelende Kapelle op den Bos.

— Ik zal die vriendenmatch nooit vergeten, zei Phil. Want er was volk. Gans Tisselt was er! En Kapelle op den Bos was er ook. Ze gingen ons eens afdrogen en op wat voor een manier. Toen wij schoon op een rijtje het plein opliepen, hoorde ik een kleine permentelijk tegen zijn vader zegen : «Pa, zijn dat nu die boeren van Tisselt?»...

Phil vertelde me, dat ze, na 2-0 te hebben achtergestaan, die vrienden match met 2-4 wisten te winnen...

Toen ik — in 1940 acht jaar werd, schoten de aftrekkende Belgische soldaten, de toenmalige klapbrug aan diggelen. Wat voor ons DE reden werd, om bij het te laat komen op school — ...al dan niet verantwoord te zeggen! — dat er weer boten waren in de vaart, en dat wij weer zoveel tijd verloren hadden, om via dat kleine veerbootje, te worden overgezet...

In 1950 werd dat veerbootje, door een grotere veerpont vervangen.

In 1968 was het eindelijk zo ver. De brug, waarover wij in 1951 in het lokale Milacblad «De Pont» zeer smalend hadden geschreven :

De hoogste brug, ter wereld ooit geboren,
Krijgt een merkwaardig stalen lijf beschoren.
Tachtig jaar zullen de werken duren,
Achtduizend bruggenbouwers zal men sturen...

werd onder grote belangstelling, door Minister De Saeger opengesteld. Waardoor meteen de veerpont de geschiedenis werd ingestuurd.

Dit is de geschiedenis van Tisselt, die wij allemaal, voor een klein stukje hebben meegemaakt, en die wij nooit mogen vergeten! Want in Brussel heeft men, nog niet zo heel veel jaren geleden, de **gemeente** Tisselt kapot gemaakt! In Brussel heeft men — ...door het brutaal doorvoeren der fusies, samen met Tisselt... — honderden dorpen van Vlaanderen vermoord! Al zag men later het stupiede van de beslissing in, door 1978 als het «Jaar van het Dorp» uit te roepen!

Dat zijn zo van die dingen, die ons vandaag bezighouden en die ons even beroeren...

Want wat zien wij? Wat maakten wij mee, tijdens het Jaar van het Dorp?

Dat was... de totale ontmanteling van Tisselt, als dorp!

Momenteel worden de dijken opengereten. Veel van de honderden huizen, met hun gezicht naar de vaart zijn al in een stofwolk verdwenen. En het eigen gelaat, het tipische van Tisselt verdwijnt daardoor... Wij worden armer, zonder dat zelf te willen... Zonder daar iets tegen te doen...

Want later, als alles voorbij zal zijn en de dijken kaal en blank, zonder huizen zullen staan, zal men inzien dat men Tisselt in twee heeft gespleten, door het de kern van haar dorp te ontnemen!

Moeten wij besluiteloos blijven toezien? Of zijn er de tegenwaardigen, die van Tisselt, een dorpsgebonden geheel moeten maken?

Wij denken van wel. Wij zien zelfs — ...en dat is niet alleen specifiek voor Tisselt... — dat er van die toevallige «buurten» ontstaan, waar de dorpsgeest van toen gaat herleven.

Wij denken aan de Schorheidewijk, aan de Cardijnwijk, aan de Sint Janswijk, die wij evenzogoed Schorheidedorp, Cardijnorp en Sint Jansdorp zouden kunnen noemen... Doodeenvoudig omdat de sfeer in die wijken en in die buurten, de dorpsfeer van toen kan benaderen...

Wij moeten allen inderdaad nog zeer veel doen. Met aandacht voor het eigene en voor het eigengereide. En voor de mens in zijn totaliteit...

Wij moeten, van op de plaats waar wij staan, ook een intense belangstelling voor de anderen hebben, wat groeien in blok betekent, wat bloeien in blok kan worden. Enkel op die manier, zullen wij de dorpsgeest van vroeger hervinden...

Karel De Decker

Willebroek 1830

In verband met de Septemberdagen van 1830 en het begin van de onafhankelijkheid van België vonden wij wat volgt :

14-6-1830 : College :

Toelating om op 20 juni een collecte te houden in de mis voor de slachtoffers van de oorlogen om in hun onkosten te gemoet te komen.

28-10-1830 : College :

Oprichting der Burgerwacht, ingevolge het besluit van het «Gouvernement provisoire» van 28-10-1830.

Alle burgers die op 1 januari 1830 hun 21ste jaar bereikt hebben en tot hun 50ste jaar, maken deel uit van de burgerwacht en moeten zich laten inschrijven op de lijst der burgerwacht in de gemeente.

Oproeping van alle militairen van de reserve of met verlof. Zij moeten zich op 9 november 1830 om 7 uur, met hun «équipementsstukken» aan het gemeentehuis bevinden. Zij moeten naar Antwerpen gedirigeerd worden om daar in het nieuwe 15de linieregiment ingelijfd te worden.

5-8-1831 : College :

Proclamatie van het Schepencollege aan de bevolking : «Onze vijanden hebben de wapenstilstand gebroken en hun eerste aanvallen gekenmerkt door onderwateringen, brandstichtingen en plunderingen.

Onze burgerwachters kunnen u daarvan bevrijden. Door uw vaderlands-liefde moet ge te weten komen, dat gij ook Belgen zijt. Gij kunt dat ook doen door den onderstand die gij aan het leger kunt verschaffen en door de zorgen, die gij aan onze gekwetsten zult kunnen volbrengen.»

23-9-1832 : College :

Verjaardag van de dagen van September 1830, gevierd op donderdag 27 September te Brussel door de uitreiking der erevaandels aan de deputatie der steden en gemeenten, die tot de goede uitslag der omwenteling hebben bijgedragen.

Ofschoon niet geroepen om deel te nemen in deze viering, is onze gemeente niettemin bezielde met de beste gevoelens voor de Belgische zaak.

De bewoners onzer gemeente worden opgewekt om die donderdag feest te vieren, de verjaring van deze gedenkwaardige dagen, waaraan België zijn vrijheid verschuldigd is.

De plechtigheid zal daags te voren aangekondigd worden door het luiden der klokken, hetwelk 's anderendaags in de voormiddag zal vernieuwd worden, te gelijk met het schieten van het kanon.

Voor die dag zullen de volgende maatregelen getroffen worden :

1. uitdeling van tarwebrood aan de armen.

2. prijschieting op de vogelroede van Van Neck.
3. verlichting der voorgevels van de woonhuizen.
4. om 8 uur 's avonds zal het luiden van de klokken en het afschieten van het kanon tot teken dienen der algemene verlichting.

Op de prijschieting zijn tinnen schotels te winnen. Mededingers moeten zich laten inschrijven op 27 september vóór 12 uren; om 2 uur loting bij Van Neck en om 3 uur begin van de schieting.

25-9-1832 Raad :

Verjaring van de Septemberdagen.

De bewoners worden verzocht de huizen te verlichten. Het gemeentehuis zal eveneens verlicht en bevlagd worden.

Er zal wit tarwebrood uitgedeeld worden voor de som van 60 Fl. Er zal ook een vogelschieting zijn.

17-10-1832 : Raad :

Onze gemeente heeft recht op erevlaggen. 40 Willebroekse vrijwilligers hebben te Brussel gevochten en tevens de andere vrijwilligers gevolgd. Zij hebben zich onderscheiden bij het nemen van Sint-Bernard en ontrolden als eersten de vlag te Klein-Willebroek, in 't zicht van de vijand.

20-9-1833 : College :

Er zal een lijst opgemaakt worden van de personen die recht hebben op een beloning voor bewezen diensten aan de nationale zaak.

26-9-1835 : Raad :

Feestelijkheden ter viering van de verjaardag der Septemberdagen van 1830, op zondag 27 september :

Prijzen voor lopen in zakken voor het mansvolk :

1ste prijs : 2 ellen laken waarde 10 fr.

2de prijs : 1 vest waarde 3,50 fr.

3de prijs : cravat waarde 2,50 fr.

Prijzen voor het bollen van het vrouwvolk :

1ste prijs : sjal waarde 5 fr.

2de prijs : katoen voor een pak

3de prijs : neusdoek.

Het lopen in zakken zal plaats hebben in de boomkant van de vaart, beneden het sas, om 4 ure.

Het bollen gebeurt daarna voor het gemeentehuis.

Inschrijvingen op het gemeentehuis, zondag van 1 tot 3,30 u.

De viering zal 's avonds te voren door het geschut aangekondigd worden.

's Zondags 's middags zal het gelui der klokken zich met het gedonder van het geschut mengen.

18-9-1839 : College : .

Verjaring der feesten van de Septemberdagen van 1830 op zondag, 22 september :

Bolspel : voor alle meisjes en vrouwen vanaf 16 jaar.

De prijskamp zal plaats hebben in de Nieuwstraat en beginnen om 1 ure; er zullen verschillende prijzen gegeven worden.

Concert : Om 4 ure zal de societeit van de harmonie op een estrade aan het gemeentehuis nationale en andere airen executeren.

Vreugdegeschut en gelui : 's avonds te voren zal de viering van 's zondags met schieten van het kanon aangekondigd worden. Om 4 ure en 8 ure 's avonds zullen de klokken kun klank met het kanon mengen.

Illuminatie : De inwoners worden verzocht hun huizen gedurende de zondag met vlaggen te behangen en 's avonds te illumineren. De verlichting begint om 8 ure.

Vuurwerk : Om 9 ure zal een schoon vuurwerk op de Klein-Willebroeksedijk afgestoken worden.

De herbergen en andere openbare plaatsen mogen tot 1 ure 's nachts openblijven.

Enkele uittreksels uit de verslagen van de Schepencolleges, voorgelegd aan de Gemeenteraden, aangaande de Willebroekse volksgeest :

7-10-1842 :

Onze inwoners zijn vreedzaam en eerezuchtig. De ouders nemen genoeg om hun kinderen naar goede kostscholen te zenden en ze te bereiden voor 'n beschaafd nageslacht.

14-9-1843 :

Onze bevolking is beschaafd, vreedzaam en eerezuchtig. Met de vreemde deling is ze beleefd. De gegoede burgers besteden hun middelen om hun kinderen een goede opvoeding te geven.

4-9-1844 :

Wij putten voldoening in de beschaafdheid, de vreedzaamheid en de eerezuchtigheid onzer inwoners.

12-10-1845 :

Onze inwoners zijn in het algemeen vreedzaam en neerstig. Vele ouders verstaan de voordelen van een goede opvoeding en zenden hun kinderen naar goede scholen.

Tony De Herdt

Klein-Willebroek als «schippersdorp» te boek!

Klein-Willebroek heeft ons altijd meer dan een beetje bezig gehouden. Het wist ons bij momenten in te palmen, al heeft het ons, door zijn ongebreidelde arrogantie en zijn kompasloos varen op de wateren-van-het-artistische-verkeer, meer dan een keer doen inzien, hoe menselijk de mensen daar zijn...

Klein-Willebroek was vroeger een en al leven. Het vergrijsde en het vervaagde echter, nadat de «Tolbrug» er in 1945 werd weggenomen. De binnenschippers bleven er desondanks, in de open vaargeul, in hun houten «bakskes» pleisteren. Ze bleven er dobberend te water en zij spraken er, met heimwee in hun hart, over de tijd toen ze als «zetschippers», met hun bootjes van 70 tonnemaat, de vaart inmoesten. Ze hadden een gefilterde haat in hun stem, als ze het over de opkomst van de grotere schepen hadden, die met hun 350 tonnemaat, de strop om de hals van de kleineren deden...

BINNENSCHIPPERS

Ze bleven echter in hun hart DE binnenschippers, die DIT Klein-Willebroek als hun thuishaven hielden. En ze herleven vandaag, dank zij de soms powetisch geladen, soms alles overdonderende pen van Jos De Keersmaecker, die in z'n jongste werk, dat hij «Klein-Willebroek, Schippersdorp» heeft genoemd, zijn hart heeft gelegd.

Jos De Keersmaecker heeft het verleden van dit schippersdorp, uit aloude archieven en uit vergeelde papieren gepuurd. Hij heeft de geschiedenis van de Willebroekse vaart van naaldje tot draadje ontrafelt, en hij presenteert ons dat allemaal, in een «gesamtbild» vol geleerde termen en een gevoelsgeladenheid die hem eigen is.

Jos De Keersmaecker is als geschiedschrijver een geval apart. Hij is een buitenbeentje. Hij is een man met weemoed in het hart. Al kan hij, vlak daarnaast, zo van die duivels lastige dingen vertellen, waarbij je jezelf begint af te vragen, of dit nu werkelijk nodig is. Maar je neemt hem, of je neemt hem niet, al vind ik het best hem te nemen. Zomaar. Zoals hij in feite is. En zoals hij nog jaren zal blijven.

Jos De Keersmaecker die te Blaasveld woont, is een rasecht Klein-Brabander. Hij is de strijdvaardige, zeer impulsieve persoonlijkheid, die met gloed zijn zaak en de zaak van zijn (heem) land verdedigt. Hij is de beschermer en de beschermheer. Hij is de geleerde «wijsneus» die zijn eigenopgedane kennis doorsluist in een filosofisch woordspel zonder grenzen; in en retorisch gesprek met mensen die hem willen benaderen, maar die hem niet altijd kunnen benaderen, omwille van die eigenheid en van dat soms eigengereide, dat er in hem aanwezig is.

DE AUTEUR

Jos De Keersmoecker werd, nu 67 jaar geleden, als tweede van tien kinderen, aan de Schelde te Bornem geboren. Zijn vader was staatsbediende. Zijn moeder had meer dan haar handen vol. Toen hij vijf was, moest hij naar school, ook al kon hij toen — door de hulp van vader — toch al een beetje lezen en schrijven.

Jos De Keersmaecker spreekt (hoe kan het anders!), met een folkloritisch aksent over die tijd :

— Wij leefden — nu zestig jaar geleden... — in een inham van de Schelde, in een afgesloten gebied. In en milieu dat leefde, zoals er over drie-vierhonderd jaar werd geleefd. Wij leefden in twee werelden, in twee atmosferen bijna. Wij leefden in de wereld van de toverij en in de tastbare atmosfeer van de Boerenkrijg. Dat heeft ons gestaald en dat heeft ons die hunkering naar dat verleden gegeven.

— Had je voorvaderen in die Boerenkrijg?

— In Bornem waren er twee plaatselijke aanvoerders die De Keersmaecker noemden. Een van hen is in Ramsdonk gesneuveld. Zij hadden een vierkantig, niet buigzaam karakter. Zij waren gekant tegen alles wat onrecht was. Zij waren recht voor de vuist. Een andere, een vooronkel van mij, «den dikke De Keersmaecker», is het prototype voor de dichtbundel «Les Flamandes» van Emile Verhaeren geweest. Die «dikke De Keersmaecker» is met Napoleon negen jaar op stap geweest. Hij heeft met hem in Moscou gezeten. Toen hij terugkwam was hij gekwetst door een sabelslag over zijn aangezicht. Daarnaast zijn er nog twee vooronkels onder Napoleon, in Spanje gesneuveld.

HET SCHIPPERSDORP

Jos De Keersmaecker heeft zich altijd in dienst van de-man-in-de-straat gesteld. Hij heeft jaren geleefd en hij leeft nog voor dit volk. Hij heeft, naar het verleden ervan, met Benedijktijnergeduld gepeild...

Jos De Keersmaecker heeft Klein Willebroek uit de vergetelheid gehaald en het op een piëdestal gezet. Hij heeft het op een misschien te spontaan-naieve manier verheerlijkt. Hij heeft echter als grote verdienste dat hij de polsslag van dit volk liet voelen, in dat geschreven monument, dat «Klein-Willebroek, Schippersdorp» noemt, en dat je aan 450 fr + 50 fr voor verzendingskosten, bij de auteur Jos De Keersmaecker, Mechelse Steenweg 319, 2662 Blaasveld-Willebroek kunt bestellen, via een bankcheck, of zomaar ten huize. Ook na storting op giro 789-5181621-93 van B.A.C.-Centrale Depositokas S.V., met vermelding «Klein-Willebroek-Schippersdorp», kun je dit boek aan 500 fr ontvangen. Ter plekke, bij Constant De Meyer, Hoofd 4 te Klein-Willebroek, betaal je slechts 450 fr. Als voordeel heb je, dat je dan een stukje Klein-Willebroek ziet !

Karel De Decker

graag

onze medewerking

aan initiatieven

die

DE MENS

vormen

geestelijk verrijken

ontspannen

gezond vermaken

konstruktie

j. lambrechts

ruisbroek

LOUIS DE SMEDT

VAST TAPIJT

A. Van Landeghemstraat 93 - 105

WILLEBROEK

Tel. (031) 86 66 08 en 86 76 29

● ONDANKS INFLATIETIJD

GOEDKOPE TIJD

BIJ LOUIS TAPIJT !

PLANAFDRUK - FOTOCOPIE
MULTICOPIEWERKEN
BUREEL-, TEKEN- & SCHOOLGERIEF

Fr. PERSON

A. Van Landeghemstraat 85 2660 WILLEBROEK
Tel. (031) 86 63 84

VERZEKERINGEN

Staf SOMERS

HOOFDBUREAU :

Clemenshoek 16 - 2638 REET - Tel. (031) 88 20 31

SPECIAAL BUREAU VOOR AUTOVERZEKERINGEN :

Antwerpsestraat 258 - 2650 BOOM - Tel. (031) 88 40 48

VISHANDEL

VAN BREEDAM

Opv. H. CAUTERMAN

L. De Naeyerplaats 9 2660 WILLEBROEK

Tel. (031) 86 60 16

VOOR AL UW VERZEKERINGEN

WEND U TOT

A. DE BONDT

Broekstraat 70

2662 BLAASVELD

Restaurant ESPERO

Aug. Van Landeghemstraat 67

2660 WILLEBROEK

Tel. (031) 86 85 10

Gesloten maandag en dinsdag.

Specialiteit : PEPERSTEAK — MOSSELEN

SOCIETE CARBOCHIMIQUE

ASED n.v.

Gekorrelde stikstofmeststoffen

Vloeibare meststoffen « Tertrasol N » en « Tetrasol N + P »

Complexe samengestelde meststoffen : Ecased en Tertre-Auby

Bladvoeding : Tertrel

Magnesiumoxyde onder gemicroniseerde vorm : Maneltra Magnesium

Handels- en landbouwkundige

Renaissancelaan 12

—

1040

BRUSSEL

Tel. (02) 36 20 80 - (02) 33 01 73

Spaar voor de thuis van uw dromen.

— Na 3 jaar sparen leent de KB U 10-maal uw gemiddeld spaarbedrag op « spaardersvoorwaarden ».

Wie spaart bij de KB kan er ook lenen om te bouwen of een woning te kopen. Sparen en lenen gaan bij de KB immers hand in hand. Vandaar de naam « Combi-Woningsparen » : een combinatie van sparen en lenen.

Voor nieuwe klanten effent het na 3 jaar ongedwongen sparen de weg naar een eigen haard of naar een tweede woonst. Spaart U al enige jaren bij de KB, dan kan het misschien nog vandaag.

Leg vandaag nog de eerste steen voor uw eigen woning. Loop even binnen in een KB-filiaal. Men neemt er graag de tijd om U het Combi-Woningstaren haarfijn uit te leggen.

KREDIETBANK

'N VERRASSING OP KWALITEIT EN PRIJS

BIJ

NOPRI

VAN LANDEGHEMSTRAAT 54

WILLEBROEK

ST-THERESIA COLLEGE

Veldstraat 11

2920 KAPELLE - OP - DEN - BOS

Tel. (015) 71 11 94 en 71 13 80

— **Basisschool :**

5e en 6e leerjaar

— **Oude humaniora :**

Latijn - Grieks

Latijn - Wiskunde

— **Nieuwe humaniora :**

Moderne

Economische

Wetenschappelijke A

Externaat

Half - internaat

Voor een mooie ingerichte keuken

Vraag eens prijs aan

Olwa-Keukens

- alle kombinatiemogelijkheden
- perfecte afwerking
- gratis prijsopgave
- verdelers over gans België

2658 RUISBROEK - PUURS

Schoolstraat 9

Tel. (031) 86 60 25